

**DORIS LESSING – POVESTIRI AFRICANE (premiul Nobel
2007), EDITURA POLIROM, IAȘI, 2008**

**DORIS LESSING – COLLECTED AFRICAN STORIES,
POLIROM, IAȘI, 2008**

Cristian BENȚE

Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad

Facultatea de Științe Umaniste, Politice și Administrative

E-mail: cbente13@yahoo.com

Abstract

Lessing's fiction is deeply autobiographical, much of it emerging out of her experiences in Africa. Drawing upon her childhood memories and her serious engagement with politics and social concerns, Lessing has written about the clash of cultures, the gross injustices of racial inequality, the struggle among opposing elements within an individual's own personality, and the conflict between the individual conscience and the collective good. Her stories and novellas set in Africa, published during the fifties and early sixties, decry the dispossession of black Africans by white colonials, and expose the sterility of the white culture in Southern Africa.

Key words: *Africa, clash of cultures, racial inequality*

Cuvinte cheie: *Africa, ciocnirea culturilor, inegalitate rasială*

Opera laureatei Premiului Nobel pentru Literatură pe anul 2007, Doris Lessing este una greu de clasificat. În mod cert ne aflăm în fața unuia dintre cei mai cunoscuți și apreciați scriitori ai secolului al XX-lea. Mulți au văzut în Doris Lessing o scriitoare a continentului african, alții au apreciat latura politică, cea mistică sau cea feminină a scriiturii ei. „De-a lungul timpului mi s-au atribuit atât de multe stereotipuri, încât nici nu mi le mai amintesc pe toate”, declara chiar scriitoarea într-un interviu (*The New York Times*, 9/22/85). Opera lui Doris Lessing se remarcă printr-o tematică literară diversă, dar ceea ce dă unitate și coerență acestui vast *corpus* literar, ce cuprinde mai mult de 40 de romane, colecții de scurte povestiri și eseuri, este dorința scriitoarei de a plasa individul în contextul mai larg al istoriei și de a universaliza experiența umană. Scriind într-o proză simplă și elocventă, Lessing își concentrează atenția cu precădere asupra problemelor legate de psihologia feminină, relațiile domestice și transformările personale, violența colonialismului, rasismul, revolta socială și războiul planetar. Cea mai mare parte a operei sale, care a fost influențată de diverse ideologii, precum comunismul, psihiatria radicală și Sufismul, oglindește traiectoria propriei sale vieți. Doris Lessing a re trăit primul război mondial prin intermediul tatălui ei, a trăit în mod direct experiența colonialismului, a celui de-al doilea război mondial, a războiului rece și a erei nucleare, a prăbușirii Imperiului Britanic, și anticipează izbucnirea celui de-al treilea război mondial. „Nimic în istorie nu ne sugerează faptul că ne-am putea aștepta la altceva decât la războaie, tirani, epidemii și calamități”, nota scriitoarea în autobiografia sa, *Under My Skin* (1994).

Doris Lessing, pe numele său adevărat Doris May Tayler, s-a născut în Persia (Iranul de astăzi) în anul 1919 din părinți britanici. Tatăl său lucra pentru Banca Imperială, iar mama sa era

asistentă medicală. Copilăria și-a petrecut-o în Rhodesia de Sud (actualul Zimbabwe), acolo unde tatăl său a încercat fără succes să cultive porumb. Deși părinții au trimis-o la școală în Anglia, la Salisbury, Doris a renunțat la studii la vârsta de 14 ani, după care s-a întors acasă unde a început să lucreze ca și asistentă medicală și a început să scrie. La vârsta de 19 ani s-a căsătorit și în curând a avut doi copii. Simțindu-se încorsetată de viața colonială și cea domestică, s-a înscris în Partidul Comunist, și-a abandonat tânăra familie, după care l-a întâlnit pe cel de-al doilea soț, Gottfried Lessing, cu care a avut un fiu. După ce au divorțat în anul 1949, a plecat la Londra împreună cu fiul ei. Aici ea a abandonat comunismul – „o mizerie care nu avea nimic de-a face cu ceea ce petrecea în lume” (*Salon*, 11/11/97). De asemenea a finalizat primul ei roman, *The Grass Is Singing*, în anul 1950 și a început seria semi-autobiografică *Children of Violence*. Critica la adresa politicilor rasiste promovate de către guvernele coloniale din Africa de Sud și Rhodesia a făcut ca ea să fie declarată persoană indezirabilă în aceste țări.

Publicarea în anul 1962 a romanului *The Golden Notebook (Carnetul de aur)* a făcut din Lessing un adevărat simbol al feminismului în lumea întreagă. Cu toate acestea, Lessing a negat în repetate rânduri semnificația mesajelor găsite de către critici și cititori în *The Golden Notebook* și în alte opere ale sale. „Nu cred că scriitorii ar trebui să aibă misiuni” spunea ea. Cu toate acestea, scriitoarea crede cu modestie că opera sa ar putea avea „un efect limitat asupra unui număr restrâns de oameni” – ceea ce o și determină să scrie în continuare (interviu cu Bill Moyers la PBS, 1/24/03).

În anii '70 și '80 urmează seria romanelor „despre spațiul interior”, printre care se numără *O coborâre în infern* (1971), *Memoirs of a Survivor* (1974) și ciclul romanelor SF (*Canopus in Argos: Archives*, 1979-1983). Ulterior publică *Al cincilea copil* (1988), *Love Again* (1996) și *Ben, in the World* (2000). Pentru *Under My Skin: Volume One of My Autobiography, to 1949* (1995) i-a fost decernat James Tait Black Prize. A doua (și ultima) parte a autobiografiei sale, *Walking in the Shade*, apărută în 1997, a fost nominalizată la National Book Critics Circle Award. De-a lungul impresionantei sale cariere a fost distinsă cu cele mai prestigioase premii literare din Europa, culminând cu decernarea Premiului Nobel în 2007, an în care vede lumina tiparului ultimul său roman, *The Cleft*.

Povestirile africane, apărute sub titlul original *Collected African Stories* la începutul anilor '50, reprezintă un adevărat imn închinat de către autoare pământului Africii și oamenilor ce-l locuiesc. În cadrul acestei colecții de scurte povestiri, Doris Lessing ne oferă o imagine cuprinzătoare, lucidă și tandră a Africii de Sud, văzută prin ochii unei fetițe albe de origine engleză, și relațiilor complicate dintre albi și negri, dintre stăpâni și sclavi, în care fiecare este, deopotrivă, exploatatorul și victima celuilalt. Mai mult decât atât, *Povestirile africane* nu reprezintă doar un text autobiografic inspirat din copilăria autoarei, ci și un adevărat document antropologic, pentru că scurtele narațiuni nu sunt altceva decât variațiuni fictive pe aceeași temă inspirată dintr-o realitate istorică: sentimentul covârșitor de deznădăcinare a albilor colonizatori și existența tragică a negrilor ce nu pot depăși condiția simple instrumente – ce-i drept, indispensabile – pe plantațiile acestora. Două universuri diametral opuse ce nu trăiesc pașnic decât de retina împăciuitoare a copilei a cărei voce, adesea critică mai ales la adresa „lumii albe”, ajunge până la noi într-un șuvoi narativ cu adevărat impresionant.

Concluzii

Ceea ce impresionează cu adevărat la Doris Lessing este calitatea narațiunii (căci ne aflăm fără doar și poate în fața unei mari povestitoare), strălucitoare prin simplitatea și claritatea ei, și profunzimea mesajului care răzbate din rândurile fiecărei povestiri. Putem distinge în

narațiunea lui Doris Lessing cel puțin două mari teme de interes: Africa, pământul fabulos, mistic al copilăriei, pe care scriitoarea îl descrie atât de superb și realist încât ne transpune în timp și spațiu și ne face să pășim alături de ea în *veldul* african, să-i admirăm peisajele, să-i auzim sunetele și să-i admecăm mirosurile; și oamenii Africii, deopotrivă albi și negri, coloniști și colonizați, stăpâni și supuși. Conflictele puternice ce se nasc din ciocnirea celor două culturi, europeană și africană, pe pământul Africii: nedreptatea generată de inegalitatea rasială, revolta socială, alienarea, nu sunt limitate de către scriitoare strict la spațiul african. Pentru Doris Lessing acestea sunt experiențe umane universal valabile. Până la urmă, acest aspect important face ca opera scriitoarei sud-africane să poată să aspire cu succes la universalitate.